

PARLAMENT DE L'ACTE D'INAUGURACIÓ DE L'EXPOSICIÓ DE FONDS HISTÒRIC: 1609-2009 UNA NOVA MANERA DE MIRAR EL CEL

Ja ha passat un any sencer des de la darrera trobada en aquesta sala Enric Casassas per procedir a la inauguració de curs de la Biblioteca de Física i Química. En aquest nou acte d'inauguració donarem, com sempre, informació precisa sobre la vida de la nostra biblioteca, l'evolució dels seus fons i recursos i presentarem la nova exposició temporal que hem preparat.

De la modernització continuada la Biblioteca de Física i Química n'acostumem a parlar poc ja que els usuaris, que són molts i molt actius, són plenament conscients de cadascuna de les millores gairebé el mateix moment que s'implanten. Tot i així, vull esmentar algunes de les actualitzacions recents que fan més àgils els processos de cerca bibliogràfica. Una d'elles és l'accés a la base de dades Scopus, que facilita la cerca no només en els camps de la ciència propis d'aquesta casa i que resulta d'interès en treballs interdisciplinaris. Una altra actualització és la nova plataforma que permet l'accés a la informació pròpia de Beilstein i Gmelin, Reaxys. Cal dir que alguns dels defectes, no menors, que aquesta última presentava respecte l'anterior plataforma, Discovery Gate, han estat corregits per l'empresa que gestiona la base de dades gràcies a la contribució crítica i constructiva d'alguns professors d'aquesta Facultat de Química. Cal esmentar també l'accés a la base de dades Biolum, que ofereix informació sobre valors experimentals d'interès químic i biològic de biomolècules. Respecte les col·leccions de fons propis, cal destacar l'esforç continuat en l'adquisició d'obres singulars, anomenades de referència, com ara Handbooks i Taules de dades que contribueixen molt significativament al bon nivell de la nostra biblioteca. No descuidem, però, els estudiants i, per tant, els manuals necessaris per a l'estudi de les diferents disciplines, ni els professors i investigadors que requereixen de llibres moderns i molt especialitzats. No oblidem tampoc en el capítol d'inversions les col·leccions seriades que sovint presenten alguna mancança que cal cobrir. És d'aquesta manera que construïm dia a dia la Biblioteca de Física i Química que, no ho dubtem, és un dels pilars imprescindibles que han permès al Campus Diagonal Portal del Coneixement la nominació com a Campus d'Excel·lència. Des del punt de vista de la vida diària cal esmentar la introducció del nou bloc de la biblioteca amb les notícies d'interès per a l'usuari, el nou calendari que implica l'accés a les sales de lectura els caps de setmana dels períodes d'exàmens, els nous horaris d'estiu, el servei de préstec d'ordinadors portàtils i la facilitat de la connexió wifi des de qualsevol racó de la biblioteca. Vull aprofitar la presència dels senyors Degans de Física i de Química per fer notar que fora altament desitjable que la facilitat de connexió sense fils s'estengués aviat pel conjunt de l'edifici.

Tot i així, la modernització continuada de la Biblioteca no ens fa descuidar el vessant relacionat amb la història de la ciència i de la pròpia biblioteca. Continuen doncs els progressos en la construcció de les seccions *Antiquaria* i *Collectànea* i la pàgina Web que els dona accés és avui del tot operativa i creix en continguts de manera continuada.

Em plau ara presentar l'exposició d'enguany dedicada a l'astronomia i commemorativa del fet que, ara fa quatre cents anys, Galileo Galilei va apuntar el cel amb el seu telescopi amb la voluntat d'observar científicament tot el que hi veia. Aquest fet va permetre verificar la teoria heliocèntrica que Copèrnic havia formulat pocs anys abans i va revolucionar el nostre concepte de l'univers i el lloc que ocupem dins d'ell. Com és ben sabut, aquest descobriment va costar a Galileu, l'any 1633, una condemna molt dura de l'Església Catòlica, la qual, a hores d'ara, només a reconegut parcialment que el procés a Galileu va ser injust i no ha invalidat formalment la condemna. En els nostres dies, i com a mostra de reconeixement a l'aportació d'aquests savis, el laboratori GSI Helmholtzzentrum für Schwerionenforschung de Darmstad proposa avui el nom de Copernici pel nou l'element que acaben de descobrir, el 112 de la Taula Periòdica, i el símbol, encara provisional, Cp.

La mostra d'enguany, *una nova manera de mirar el cel*, té dues seus. La primera, a la nostra biblioteca, té el format acostumat i consta d'un cartell explicatiu dels descobriments de Galileu i del naixement de l'astronomia moderna i també de l'exposició dels fons de la biblioteca mes directament relacionats amb el tema. Però com que la Biblioteca universitària és rica en tractats d'astronomia anteriors a 1820, que formen part del fons de reserva, alguns d'aquests textos s'exposaran duran un més a la biblioteca de lletres, a l'edifici central de la Universitat, i en tindrem aquí una modesta còpia a la vitrina de l'espai que dona accés a la sala de lectura. Podrem veure-hi, entre d'altres, l'*Almagest* de Ptolemeu, de l'any 1528, on s'explica el model geocèntric, *De Revolutionibus Orbium Coelestium*, de Nicolau Copèrnic, publicat l'any 1617, on l'autor explica la teoria heliocèntrica o el *Sidereus Nuncius* (el missatger sideral) de Galileu amb dibuixos de Júpiter i els seus satèl·lits principals en diferents nits de Gener del 1610, època en que van ser observats per primera vegada per l'autor. De tota aquesta història fascinant ens en parlarà a continuació el Dr. Manuel Sanromà, director de la càtedra de Ciència i Humanisme de la Universitat Rovira i Virgili.

Dues petites mostres bibliogràfiques preparades per la nostra biblioteca recullen les efemérides de les publicacions periòdiques *Astronomy and Astrophysics* i *Tetrahydron Letters* que celebren, respectivament, els 40 i 50 anys de la publicació del primer volum. Cal assenyalar que, en ocasió de l'any de l'Astronomia, *Astronomy and Astrophysics* recull en un número especial la selecció dels 40 articles més influents.

No voldria acabar aquest parlament sense una menció especial per la Dra. Assumpció Català i Poch, Creu de Sant Jordi 2009, que ens ha deixat molt recentment. Ella va treballar a l'Institut Henri Poincaré, al laboratori de Dinàmica i Estadística Estel·lars, va col·laborar amb la càtedra de Tecnologies de l'Espai de la Universitat Politècnica de Catalunya i l'any 1971 es va convertir en la primera dona que va ocupar un càrrec d'astronomia professional a la universitat espanyola, a la Universitat de Barcelona. Cal fer constar avui el nostre reconeixement a una astrònoma important en un món essencialment masculí i de qui jo mateixa com a alumne vaig aprendre algunes coses de matemàtiques.

Finalment, en nom de la Comissió d'Usuaris que presideixo, vull agrair l'esforç i l'entusiasme de la Comissió de Fons Històric i de la Comissió Específica que ha preparat aquesta mostra, en especial als membres del Departament d'Astronomia que han tingut un any molt enfeinat però a la vegada, crec, molt agraït. Encara que no és costum incloure noms propis en aquest capítol d'agraïments, aquest any vull fer una excepció a favor del Dr. Luis Navarro que, des del primer dia ha estat un dels puntals de la Comissió del Fons Històric i que ara, amb motiu de la seva jubilació, ens deixarà. Tot i així estic segura que podrem comptar sempre amb el seu saber i el seu assessorament. També vull donar les gràcies al personal de la biblioteca i del CRAI. A la Societat Catalana de Química, la Societat Catalana de Física, la Facultat de Química i la Facultat de Física els agraeixo el seu suport imprescindible. A tots moltes gràcies.

Barcelona, 15 d'Octubre de 2009